

Iván Dániel – Koi Gyula

Új Btk. kommentár I–VIII. kötet (frissítésekkel)

New Commentary on Criminal Code vol. I–VIII (with updates)

ÖSSZEFOGLALÁS

E recenzió célja, hogy bemutassa és értékeit kiemelje a Polt Péter által szerkesztett VIII kötetes Új Btk. kommentárt. A kommentár az új büntetőjogi kódex elfogadását és hatálybalépését követően, 2013-ban jelent meg, ugyanakkor 2014-ben közreadtak egy frissítéseket is tartalmazó kötetet, mely végül teljessé tette a munkát.

Kulcsszavak: kommentár, magyar büntetőjog, recenzió, új magyar büntető törvénykönyv

SUMMARY

The aim of this review is to emphasize and present the virtue of *New Commentary on Criminal Code vol. I–VIII (with updates)*, edited by Péter Polt. After adoption and entry into force of the new Hungarian Criminal Code the commentary was published in 2013, however in 2014 a volume with updates has been published to complete the work.

Keywords: commentary, Hungarian criminal law, new Hungarian Penal Code, review

IVÁN DÁNIEL tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet; doktorandusz hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem (Ivan.Daniel@uni-nke.hu), KOI GYULA tudományos munkatárs, Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet; tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet (Koi.Gyula@uni-nke.hu).

Prof. Dr. habil. Polt Péter PhD, legfőbb ügyész, 2017-től az NKE RTK Büntetőjogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára főszerkesztésében látott napvilágot még a 2013-as év folyamán az Új Btk. kommentár (a továbbiakban: Kommentár) első kiadása, amelyet az újdonságokat bemutató külön kötet tett teljessé 2014 folyamán. A monumentális művet szerzőinek alkotóközössége hozta létre.¹ A szerzők soraiban neves elméleti szakemberek mellett a büntetőjogi joggyakorlat valamennyi ága képviselteti magát jeles alkotók képében.

A recenzió szerzőinek nyilván nem lehet reális célkitűzése az, hogy valamennyi kötetről mély elemzést adjanak, hiszen ez a terjedelmi kereteket szétfeszítené. Mint ahogy az általános részi I. kötet előszavában a főszerkesztő megállapítja, 2013. július 1-jén lépett hatályba 2012. évi C. törvény néven Magyarország negyedik, teljes büntető törvénykönyve. Nyilvánvalóan a terjedelmes vállalkozás célja, hogy a fenti törvény magyarázása, klasszikus werbőczyánus kifejezéssel élve „fejtegetése” (legem commentarii, a törvényt fejtegetni). A Kommentár szerkesztése során a főszerkesztő és a szerzői alkotóközösség arra törekedett, hogy az egyes törvényi szabályokat illetően olyan magyarázatokkal szolgáljon, amely világos, egyértelmű, irányadó bírósági döntésekkel van alátámasztva. Emellett természetesen az egyes büntetőjogi jogintézmények történeti bemutatásától sem tartózkodnak a szerzők.

Fontos szerkesztési elv volt, hogy a megfogalmazások tömörek és egyértelműek legyenek. Főként azért, hogy a jogkereső nagyközönség is megértse a magyarázatokat, de nyilván nagyon fontos megállapítás, hogy a kötetek elsősor-

ban a jogalkalmazóknak szólnak. Ezen túlmenően a főszerkesztőt és a szerzői alkotóközösséget az a szándék vezette, hogy a jogi oktatás és továbbképzés is tananyagként használhassa ezeket a köteteket. A Kommentár megszívlelendő módszertannal próbálta az egyes olyan szerzői és más szakmai véleményeket összeegyeztetni, melyek vitatottak vagy vitathatóak. Ilyenkor a metódus az volt, hogy az egymással ellentétes nézeteket azonos módon törekedtek bemutatni, azonban az állásfoglalásokat akképpen alakították ki, hogy azok a legnagyobb mértékben megfeleljenek a jogalkotó szándékának, a jogalkotói szándékot alakító jogpolitikának és annak a dogmatikai rendszernek, amelyben a hatályos Btk. fogant, illetve amely által megvalósul.

Hazánk első kodifikált büntető törvénykönyve az 1878. évi V. törvénycikk, közismert nevén a Csemegi-kódex volt, amely valamennyi korabeli szakmai igényt kielégített. Az első hazai anyagi büntetőjogi kódex nevét Csemegi Károly jogtudós és államtitkár után kapta (Nagy, 2014:33–35). Csemegi Károlynak a magyar judikatúra törvényjavaslatok sorát köszönheti, mégis az örök emlékezetet számára az első kodifikált magyar büntető törvénykönyv biztosítja. Ismeretes vele kapcsolatban, hogy a jogtudományi viták során az idegen nyelvű forrásokat is hosszasan és fejből tudta idézni. Könyvtára polcain német, francia, angol és olasz jogtudományi művek álltak, melyeket a jeles jogtudós naponta forgatott (Sebestyén, 2006:41–58). Kétségtelen, hogy ez a tudományos alapozású jogalkotói szándék napjaink kodifikátorai előtt is példa volt. A büntetőjogászok közül hasonló minőségű életművet talán csak Angyal Pál mondhatott magáénak (elég ezzel

kapcsolatosan azóta sem felülmúlt 21 kötetes Btk. nagykommentárjára utalni) (Angyal, 1927–1943). A Csemegi-kódexszel kapcsolatban szükséges megjegyezni, hogy e nagy magyar jogászi alkotás általános része tekintetében 1950-ig, különös része tekintetében pedig 1962-ig szolgálta a magyar büntetőjog-alkalmazást.

A Csemegi-kódex után fogadták el az 1961. évi V. törvényt, melyet már 1978-ban felváltott az az 1978. évi IV. törvény, amely 2013. július 1-jéig volt hatályban. Ez utóbbi büntető törvénykönyv változott legtöbbször valamennyi hazai büntető törvénykönyv közül, mivel közel száz alkalommal módosították 1979 óta, és a módosítások közül száz a rendszerváltás utáni időszakra esett. A rendszerváltás, az Európai Unióhoz történő csatlakozás, valamint a büntetőpolitika gyökeres változása, illetve az életviszonyok alapvető változásai elkerülhetetlenné tették, hogy az egyre nehezebben alkalmazható koherenzia- és integritás-elmélettel küzdő régi Btk.-t egy modern büntető törvénykönyv váltsa fel. A jogbiztonság követelménye, a folyamatosan változó környezet, a társadalmi folyamatok sokrétűsége, a tudományos-technikai fejlődés cizelláltsága megkívánta, hogy az új törvénykönyv tükrözze az ezekre a kihívásokra adott büntetőjogi válaszokat. Ennek során a jogalkotó következetesen érvényesítette az általános és elismert büntetőjogi elveket, és ezzel párhuzamosan az új társadalmi jelenségeket koherensen beillesztette a törvénykönyv szabályai közé. Végeredményül egy egységes büntetőjogi dogmatika körvonalazódott.

A büntető törvénykönyv általános része a nyolckötetes és egy pótkötetet tartalmazó vállalkozás első két kötetét foglalja magában, illetve a frissítéseket tartalmazó

kiegészítő könyv harmincnégy fejezete közül az első tizenkét fejezet tartozik az általános rész körébe.

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hazánk első olyan büntető kódexe, amely preambulumban tartalmazza, éppen ezért már csak az újdonság okán is szükséges, hogy ezen preambulumban a recenzio is jobban megvizsgálja. Valójában azt kell mondanunk, hogy a jogalkotó a preambulumban megalkotásával a büntető törvénykönyv jelentőségét ismeri el, nyilvánvalóvá téve azt a jelentős helyet, amely ezen kiemelkedő kódexet a legfontosabb törvénykönyvek sorában megilleti (Alaptörvény, Btk., Be., Ptk., Pp., Ket.). A preambulumban a rendelkezés az, hogy megismerhetővé tegyék a szabályozás előzményét, indokát és célját, továbbá kisegítő jelleggel rögzíthetők olyan elvi tételek, amelyeket a jogszabály szakaszaiban az adott tétel normatív tartalmának hiánya miatt nem lehetséges rendezni. A hatályos Btk. preambuluma felsorolja azokat a védendő alapvető értékeket, amelyeket a Btk. oltalmazni kíván. Ezek az alábbiak: az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapjai; az ország függetlensége; az ország területi épsége (territoriális integritás); az ország gazdasága és a nemzeti vagyon. A preambulumban foglalta, hogy hazánkban a Btk. a nemzetközi jogi és az uniós jogból eredő kötelezettségek figyelembevételével nyert elfogadást. A preambulumban kifejezésre juttatja azt is, hogy a Btk. megalkotására az állam kizárólagos büntetőhatalma érvényesítése céljából került sor. Az 1978-as korábbi Btk.-hoz képest az új kódex indokolása számos új, a büntetőpolitika számára is fontos tényező megjelenésére utal. Ilyenek tekintendő különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás, a felgyorsult

tudományos fejlődés figyelembevételé, illetőleg a szervezett bűnözés elleni hatékonyabb fellépés szükségessége, valamint a büntetések szigorításának igénye, amely a bűnözés szerkezetében bekövetkezett változásokra tekintettel merült fel. Mindezek mellett az új Kommentár is utal rá, hogy a politikai dokumentumok közül, a nemzeti együttműködés programja is hangsúlyozza, hogy a jogszabály szigora, a büntetési tételek növelése, az életfogytig tartó szabadságvesztés többszöri alkalmazása, valamint az áldozatvédelem alkalmas a bűnelkövetők megregulálására; és világossá teszi, hogy a büntető törvénykönyv egyik legfontosabb követelménye a szigorúság, azonban ez nem manifesztálódhat csupán a büntetési tételkeretek emelésében, hanem kiemelt jelentőségű a tetterányos büntetőjogi szemlélet artikulálása. Azaz az új Btk. egyik legjelentősebb – az általánosság szintjén is kimondható feladata – a társadalom védelme. (Érdemes ehhez tanulmányozni a francia Marc Ancel és az olasz Filippo Gramatica tanait.) Az alaptanok kifejtése során Polt Péter főszerkesztő a Btk. alapelvei közül külön is kiemeli a törvényesség elvét, amely a magyar büntetőkódexben először nyert megfogalmazást oly módon, hogy ez az alaptétel a *nullum crimen sine lege*, valamint a *nulla poena sine lege* elvét is magában foglalja.

A továbbiakban az I. kötet I. fejezete a törvényesség elvét vizsgálja, különösen a magyar Alkotmánybíróság döntései, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletei tükrében (Vaskuti András). Az I. kötet II. fejezete elemzi a magyar büntető joghatóság kérdéseit, különös tekintettel az időbeli hatály, valamint a területi és területiális hatály kérdéseire (Polt Péter). Ugyanezen kötet III. feje-

zete foglalkozik a büntetőjogi felelősség kérdésével is (Blaskó Béla). A IV. fejezetben olvashatunk a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok rendszeréről. Ilyennek minősül: a gyermekkor; a kóros elmeállapot; a kényszer és a fenyegetés; a tévedés; a jogos védelem; a végszükség; a jogszabály engedélye; az előjáró parancsa; a törvényben meghatározott egyéb ok; illetve a büntetőjogi felelősség úgynevezett törvény feletti kizáró okai (Blaskó Béla, Lajtár István, Elek Balázs). Az V. fejezet foglalja magában a büntethetőséget megszüntető okok rendszerét. Ide tartozik: az elkövető halála; a büntethetőség elévülése; az elévülést félbeszakító büntetőeljárás cselekmények; a ténybeli azonosság; a kegyelem; a tevékeny megbánás; a büntető jogszabályban meghatározott egyéb megszüntető okok (Blaskó Béla, Elek Balázs). A VI. fejezet vizsgálja a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályait. Ez két esetkört foglal magában: a magánindítvány hiányát és a feljelentés hiányát (Elek Balázs).

A II. kötet által tartalmazottan ismerhető meg a büntetéseket enumeráló VII. fejezet (Gál István László, Szűcs András). Ennek párdarabja a VIII. fejezet, amely az intézkedésekkel foglalkozó fejezet (Szűcs András, Lajtár István). A IX. fejezet vizsgálja a büntetés kiszabásának kérdéseit (Elek Balázs). A X. fejezet tartalmazza az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények és a mentesítés esetköreit (Szűcs András). A fiatalokúakra vonatkozó rendelkezések sora a XI. fejezetben olvasható (Lajtár István). A XII. fejezet elemzi a katonákra vonatkozó rendelkezések kérdését (Blaskó Béla).

A III. kötetben már a büntetőjog különös részi kérdéseivel találkozhatunk. Megjegyzendő, hogy a korábbi törvény-

hez képest, amely első különös részi fejezetében az állam elleni bűncselekményeket helyezte a büntető törvénykönyv ezen részének élére, most kezdő fejezetként az emberiség elleni bűncselekményeket regulálja a kódex a XIII. fejezetben (Gellér Balázs József). A XIV. fejezet vizsgálódási köre a háborús bűncselekményekre terjed ki (Gellér Balázs József). A XV. fejezet a testi épség és az egészség elleni bűncselekményeket vizsgálja (Czencz Zoltán, Vaskuti András). A XVI. fejezet foglalkozik az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények tárgyalásával (Vaskuti András). A XVII. fejezetben olvashatunk az egészséget veszélyeztető bűncselekmények különféle válfajairól (Békés Ádám). A XVIII. fejezet az emberi szabadság elleni bűncselekményekre vonatkozó ismereteket tartalmazza (Gellér Balázs József).

A IV. kötetben a XIX. fejezet a nemi erkölcs elleni bűncselekmények különféle eseteit tárja elénk (Gál István László). A XX. fejezetben a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények kategóriái szerepelnek (Lajtár István). A XXI. fejezet az emberi méltóság és egyes alapvető bűncselekmények körét foglalja magában (Békés Ádám). A XXII. fejezetben a közlekedési bűncselekmények különféle elkövetési magatartásai jelennek meg (Czencz Zoltán).

Az V. kötet élén álló XXIII. fejezetben a környezet és a természet elleni bűncselekmények kérdéseivel a főszerkesztő foglalatatoskodik (Polt Péter). A rendszertani elhelyezés kifürkészhetetlen rejtélyei okán fordulhat elő, hogy némileg stílustörésként a környezet és természet elleni bűncselekmények után, a XXIV. fejezetben azok az állam elleni bűncselekmények következnek, amelyek dog-

matikai helye meglátásunk szerint a XIII. és XIV. fejezet előtt, között vagy után kellene hogy legyen (Gál István László). Ezt a részt követi a minősített adat és a nemzeti adatvagyon elleni bűncselekményekkel foglalkozó XXV. fejezet (Békés Ádám). A XXVI. fejezetben olvashatunk az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményekről (Kőhalmi László, Csák Zsolt). A jelenkorban nagy figyelmet kapó korrupciós bűncselekményeket a XXVII. fejezet elemzi (Gál István László). A következőekben vizsgált *crimenek* köre a hivatali bűncselekmények sorát foglalja magában (Kőhalmi László). Ehhez a körhöz kapcsolódik a hivatalos személyek elleni bűncselekmények kérdésköre, amelyet a XXIX. fejezet taglal (Kőhalmi László).

A VI. kötet XXX. fejezete a közbiztonság elleni bűncselekményeket elemzi (Gál István László). A XXXI. fejezet tárja elénk a nemzetközi kötelezettségen alapuló közbiztonsági célú gazdasági előírások elleni bűncselekményeket (Gál István László). A XXXII. fejezet írja le a köznyugalom elleni bűncselekmények különféle formáit (Gellér Balázs József). A XXXIII. fejezetben a közbizalom elleni bűncselekmények megvizsgálására találunk különböző példákat (Kőhalmi László). A XXXIV. fejezet a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények változatos formáit veszi górcső alá (Gellér Balázs József).

A VII. kötet XXXV. fejezete a vagyon elleni erőszakos deliktumok rendszerét ismerteti (Vaskuti András). A XXXVI. fejezet az előző fejezethez szorosan kapcsolódva a vagyon elleni bűncselekmények válfajait veszi számba (Csák Zsolt). A XXXVII. fejezet vizsgálja a szellemi tulajdon elleni bűncselekmények különböző formáit (Békés Ádám). A XXXVIII.

fejezet a pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni deliktumokat mutatja be (Gál István László).

A VIII. kötet XXXIX. fejezete a költségetést károsító bűncselekményeket vezeti vizsgálata alá (Miskolczi Barna). A XL. fejezet a pénzmosásra vonatkozó büntető anyagi jogi problémákat mutatja be (Gál István László). A XLI. fejezet a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények kérdéseire terjed ki (Gál István László, Békés Ádám). A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekményeket tartalmazza a XLII. fejezet (Békés Ádám). A tiltott adatszerezés és az információs rendszer elleni deliktumok körében felmerülő nehézségeket tárja fel a XLIII. fejezet (Békés Ádám). A XLIV. fejezetben a honvédelmi kötelezettség elleni bűncselekményekről olvashatnak az érdeklődők (Török Zsolt). Szorosan kapcsolódik e kérdéskörhöz az utolsó különös részi XLV. fejezet, mely a katonai bűncselekményekről szól (Török Zsolt). A Kommentár utolsó fejezete a záró részben tartalmazza a 459. §-ban található értelmező rendelkezéseket (Békés Ádám).

Összegzésként elmondható, hogy az alkotóközösség gyors reakciójának és precizitásának köszönhetően, az olvasóközösség majd egy hónappal az új Btk. hatálybalépése előtt már forgathatta a Kommentárt, mely kellő alapossággal, alkotmánybírói határozatokkal és bírói ítéletekkel tarkítva alkotó kerek egészet. A naprakészséget szolgálja az is, hogy a 2013-ban megjelentetett nyolckötetnyi anyagot közel egy évvel a megjelenés után egy pótkötet tette teljessé. Az új Btk.-ra vonatkozó módosító rendelkezések átvezetését tartalmazza a frissítéseket magában foglaló kötet, amely tartalmaz-

za az időközben született kúriai döntéseket is, olyan módon, hogy mindezek az érintett Btk. rendelkezési körében jelennek meg. Klasszikus az előszó azon fordulata, amely szerint a nyolc plusz egy kötet nem is egyszerűen csak kommentár, hanem hagyományos értelemben vett glossza. Itt a főszerkesztő arra utal, hogy míg a glosszátorok és posztglosszátorok jegyzeteket írtak a római büntetőjoghoz, addig az úgynevezett praktikusok a római jog, a korabeli szokásjog, valamint a kánonjog figyelembevételével az egyes olasz városok számára tudós kompilációkat készítettek, melyek által mind a büntető anyagi jog, mind pedig a büntető eljárásjog önálló jogágainak megalapítói, valamint első tudományos művelői váltak. Elmondható, hogy véleményünk szerint a könyvsorozat igen jó szolgálatot tesz mind a jogalkalmazók, mind a jogkereső közönség, mind a joghallgatói közönség széles köreinek, és az itt felmerülő problémák megoldására igen hasznos *panacea*.

Polt Péter (főszerk.): Új Btk. kommentár I–VIII., Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013, 215., 231., 294., 216., 256., 208., 224., 327. oldal; Polt Péter (főszerk.): Új Btk. kommentár – frissítés az első kiadáshoz, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2014, 379 oldal.

JEGYZETEK

- ¹ Az alkotóközösség tagjai: Dr. Békés Ádám PhD, adjunktus (PPKE JÁK); Prof. Dr. Blaskó Béla PhD, intézetvezető egyetemi tanár (NKE RTK); dr. Czencz Zoltán, főügyészségi ügyész; dr. Csák Zsolt, kúriai bírő; Dr. Elek Balázs PhD, ítéletábrái tanácsvezető bírő, egyetemi docens (DE ÁJK); Dr. Gál István László PhD, habilitált egyetemi docens (PTE ÁJK); Dr. Gellér Balázs József PhD,

Tudományos szakkönyvekről

habilitált egyetemi docens (ELTE ÁJK); Dr. Kóhalmi László PhD, tanszékvezető adjunktus (PTE ÁJK); Dr. Lajtár István PhD, legfőbb ügyészség főosztályvezető ügyész, egyetemi docens (KGRE ÁJK); dr. Miskolczi Barna, legfőbb ügyész, főosztályvezető-helyettes ügyész; Dr. Polt Péter PhD, legfőbb ügyész, c. egyetemi tanár; dr. Szűcs András, legfőbb ügyész, osztályvezető ügyész; dr. Török Zsolt, fővárosi ítéletbíró; Dr. Vaskuti András PhD., egyetemi adjunktus (ELTE ÁJK), kúriai bírósági elnök. Alkotószerkesztők voltak: dr. Gasz Péter; dr. Miskolczi Barna, dr. Török Tímea. A kiegészítő kötet szerzői gárdája azonos az alapkötetével. A főszerkesztő személye sem

változott, azonban az alkotószerkesztők helyét egyszemélyi szerkesztőként Miskolczi Barna foglalta el.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve I–XXI*. Attila Nyomda, Budapest, 1927–1943.
- Nagy Ferenc (2014): A Csemegi-kódex. In: Belovics Ervin – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: *Büntetőjog I*. HVG-Orac, Budapest.
- Sebestyén István (2006): Csemegi Károly 1826–1899. In: *Magyar jogtudósok III*. Szerk. Hamza Gábor, ELTE ÁJK, Budapest.